

(A MAB FVB 1/2007. számú határozata)

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vallástörténeti mesterszakának ügyében az Oktatási Hivatal 2007 február 15-én kelt, és a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottsághoz 2007 február 27-én érkezett átiratában a MAB Felülvizsgálati Bizottságát jelölte ki szakértőként.

Szakértői vélemény

Előzmények

2006. 04. 26-i dátummal a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) benyújtott egy Vallástörténet MA szakalapításról szóló kérelmet. A kérelem és mellékleteit a MAB előírásainak megfeleltek. A kérelmet három bíráló kapta meg, és mindhárom javasolta a szak alapítását. Ugyanakkor több kiegészítést is javasoltak. Két bíráló a történettudományhoz, egy a szabadbölcészethez való besorolását tartotta indokoltnak.

A bírálókat alapján foglalkozott az ügygel a MAB Hit-és vallástudományi valamint Történettudományi Bizottsága. A két bizottságban elhangzottak alapján vizsgálta meg az ügyet a MAB Társadalomtudományi Kollégiuma. Ez azt az álláspontot alakította ki, hogy „A szak megnevezése túl általános. A törzstárgyak nagy része a Szabad bölcészet alapszakon belül a Vallástudomány szakirányban, illetve az Ókori nyelvek és kultúrák alapszakon belül lévő Hebraisztika szakirányban megtalálható”. A Kollégium véleménye szerint a tervezett képzés akár ez utóbbihoz kerülhet, akár a Vallástudomány mesterszak szakiránya lehet. A vita lényegében arról folyt, hogy a Vallástudomány szak mellett, vagy azon belül jelentkezhet-e a Vallástörténet. Mielőtt az ügy a MAB plénuma elé került volna, a MAB elnöke ezzel kapcsolatban megkérte a PPKE rektorának véleményét. A PPKE rektora 2006 augusztus 30-án a MAB-hoz érkezett válaszában azt írta, hogy mind a mesterszak elnevezésére, mind a létesítési kérelem formájára vonatkozóan eredeti álláspontját fenntartja. A fentiek ismertetése után a MAB plénuma 2006/7/IX/1/52 sz. alatt azt a határozatot hozta, hogy **nem támogatja** a vallástörténet mesterképzési szak létesítését. Indoklásában szerepelt, hogy a Vallástudomány szakon belül szerepel Vallástörténet szakirány. A kérelemben szereplő besorolás a történettudományi képzési ágba azért nem támogatható „...mert mindaddig, amíg a történelem mesterszak képzési és kimeneti követelményeit a kidolgozó bizottság nem készíti el, nem helyeselhető az, hogy elfogadásra kerüljön olyan önálló mesterszak, amely tartalmát tekintve a bemutatott mértékben megegyezik a kidolgozás alatt álló anyaggal”

A felülvizsgálati kérelem ennek a szakvéleménynek a felülvizsgálatát kéri.

A felülvizsgálati kérelem indoklása

A felülvizsgálati kérelem elsősorban eljárási kérdéseket vet fel. Nehezményezi, hogy a Történettudományi bizottság első alkalommal támogatta a beadványt, majd a második alkalommal ugyanazt a beadványt nem támogatta. A Vallástudományi Bizottság nem a beadvány minősége, hanem a szak besorolásával kapcsolatban emelt kifogást. Ezt arra alapozta, hogy a Vallástörténet a Vallástudomány egyik szakiránya, holott ilyen szakirány a Vallástudományon belül akkor még nem jelent meg.

A MAB Felülvizsgálati Bizottságának szakvéleménye

A FVB a kérdést tartalmi és eljárási kérdésre bontotta.

1. Tartalmi kérdés a Vallástudomány és a Vallástörténet viszonya. A két diszciplína viszonyával kapcsolatban nincs jelentősége annak, hogy a Vallástudomány szak tervezett-e vagy nem Vallástörténeti szakirányt. A MAB 2006/9/VII (Műk) számú határozata szerint „Szakmailag és a nemzetközi gyakorlat alapján, különlegesen indokolt esetben, egyedi mérlegelés alapján, a MAB támogathatja, hogy létesüljön (önálló) mesterszak és más mesterszak keretében akár ugyanolyan nevű szakirány is egymás mellett. Az önálló mesterszak és az azonos vagy hasonló nevű szakirány szakmai kredit mennyiségei természetesen eltérőek”. A Vallástudomány és a Vallástörténet némiképp hasonlítható a Politikatudomány és a Történelemtudomány viszonyához. Az európai és az észak-amerikai felsőoktatásban mind a Vallástudomány (*Religious Studies, Religionswissenschaft*) mind a Vallástörténet (*History of Religions, Religionsgeschichte*) önálló szakok, amelyekben többek között MA és PhD fokozatot lehet szerezni. A Vallástörténetnek erős összehasonlító komponense van, amely indokoltá teszi különböző vallások alapjainak ismeretét. A különböző vallások ismeretének és tudományos alapozottságú összehasonlításuknak növekvő jelentősége van a globalizálódó világban.

A fentiek alapján indokoltnak tartjuk a Vallástörténeti mesterszak alapítását. Az anyagban található bizottsági vélemények valamint a plénum állásfoglalása nem kifogásolta a Vallástörténeti mesterszak képzési és kimeneti követelményeinek leírását. Ezért ezzel kapcsolatban csak annyit jegyeznénk meg, hogy azt mindhárom bíráló elfogadta, bár változó mennyiségű javító igényű kiegészítéseket javasoltak. Ezeket a PPKE elfogadta, ami nyilván a minőség további javítását szolgálja. Az anyagban minden világvallás szerepel, ez megnyugtató alapot adhat az összehasonlító elemzésekhez. A 16 kredit szövegolvasás pedig megteremtí a kereteket ahhoz, hogy különféle vallások szent szövegeit a hallgatók valamilyen szinten olvassák és eredetiben is megértsék.

Marad a szak besorolásának kérdése, ami láthatóan a legnagyobb vitát váltotta ki. A beadó a történettudományba helyezte el a diszciplínát, és ezt a fellebbezésben is fenntartotta. A történelem szakágba való sorolás elutasításának indoklása nem fogadható el. Az ugyanis, hogy még nem készült el a történelemtudományi mesterszak(ok) képzési és kimeneti követelményrendszere, lehet sajnálatos tény, de nem lehet indok egy ilyen szak elutasítására. A vallástörténetnek, mint történeti diszciplínának felfogása nem igényel különösebb indoklást.

Összefoglalva: A FVB úgy látja, hogy a szak alapításának elutasítása nem volt megalapozott, és ezért tartalmi szempontból javasolja a szak megalapítását és az OKM-nek a képzési és kimeneti követelmények elfogadását és kihirdetését.

Az FVB megvizsgálta a felülvizsgálati kérelemnek azokat a részeit is, amelyek eljárási kérdéseket kifogásoltak. Az egyik kifogás azzal kapcsolatban merült fel, hogy a MAB Történettudományi Szakbizottsága kétszer foglalkozott ugyanazzal az üggyel és az egyik esetben igennel a második esetben ugyanarról az üggyről nemmel döntött. Ez a kifogás nem fogadható el. A Történettudományi Bizottság ugyanis 2006. június 20-i ülésén azzal támogatta a beadványt, hogy a kért szak ne a történelem, hanem a szabaddolcsészet képzési ágba kerüljön. Ezt a beadványozó PPKE nem fogadta el. Ezért kapta meg a Történettudományi Bizottság a beadványt újabb mérlegelésre. A Történettudományi Bizottság 2006. szeptember 19-én tartott ülésének döntése érdemben ugyanaz volt: nem javasolja hogy

a diszciplína önálló mesterképzési szakként a Történelem képzési ágba kerüljön. A Történettudományi Bizottság tehát mindkét döntésében ugyanazt a nézetet képviselte, csak a lehetősége szűkült le a PPKE álláspontja miatt. Egyébként a MAB Bizottságai szabadon döntenek és nincsenek kötve sem a szakértői véleményekhez sem saját előző véleményükhöz, ha újabb tények merülnek fel. Más kérdés, hogy a Felülvizsgálati Bizottság álláspontja szerint a Történettudományi Bizottság álláspontjának indokolása nem fogadható el.

Kifogás merült fel azzal kapcsolatban is, hogy a MAB nem tartotta be a törvényes határidőket és ezért a PPKE egyéves hátrányba került, hiszen a szakot nem tudta időben meghirdetni. Az iratokból megállapítható, hogy a PPKE beadványa 2006. 04. 28-án érkezett a MAB-hoz. Az ügyet a bizottságok a szakértői vélemények beszerzése után júniusban tárgyalták és az 2006 06. 26-án tehát kevesebb mint 60 nap alatt a Kollégium elé került. A kollégium megtehetette volna, hogy azonnal a plénum elé utalja az ügyet, de a pályázó érdekében úgy döntött, hogy egyeztetést javasol a PPKE rektorának. A MAB elnökének javaslatára a PPKE rektora augusztus 30-i keltezéssel adott választ, ami még aznap faxon érkezett. Ekkor került újból tárgyalásra az ügy a két bizottságnál. Az ügyet a MAB plénuma őszi első, szeptemberi ülésén 2006.09.29-én tárgyalta.

A Felülvizsgálati Bizottság megállapítja, hogy a határidőket a MAB az ügy tárgyalásának első részében pontosan betartotta. A PPKE a Plénum negatív határozatot ugyan korábban is hozhatott volna, amit a PPKE megkaphatott volna, de egyfelől mivel ez elutasító lett volna, ez nem tette volna lehetővé a szak indítását, másrészt a halasztás éppen a PPKE érdekében történt. Ezért a MAB eljárási kérdésben nem marasztalható el.

Megjegyzés a MAB számára. Az ügynek kétségtelenül vannak tanulságai. Nem érthető, hogy a Történettudományi Bizottság miért hárítja el a Vallástörténetet. Ha ugyanis nem érzi magát kompetensnek, akkor nem kellett volna tárgyalnia, ha viszont kompetensnek tartja magát, s ez szerintünk fennállt, akkor nehéz megérteni, miért hárítja el a Vallástörténet besorolását a Történelem képzési ágba, hacsak nincsenek minőségi kifogásai. De ilyent nem hozott fel. A MAB vezetése nem tisztázta a beadványtól függetlenül is a Vallástudomány és a Vallástörténet viszonyát. Amennyiben a MAB elnöke valamelyik testületének javaslatára egyeztetést ajánl fel, akkor a jövőben a levélben jelezni kellene ennek az eljárási határidőre vonatkozó hatását.

Budapest, 2007. március 23.

Róna-Tas András
a Felülvizsgálati Bizottság elnöke